

TUO-10 Seppänen Erkki(UM)

06.11.2015

Asia

Komission tiedonanto "Kaikkien kauppa. Vastuullisempaa kauppa- ja investointipolitiikkaa."

Kokous

U/E/UTP-tunnus

Käsittelyvaihe ja jatkokäsittelyn aikataulu

Muistio toimii eduskunnalle selvityksenä tiedonannosta, jonka komissio on laatinut EU-toimivaltansa puitteissa.

Tiedonannossa huomioidaan mm. epävirallisessa ministerineuvostossa 25.3.2015 sekä kauppapoliittisen komitean kokouksissa Brysselissä käydyt aiemmat keskustelut. EU-jäsenmaat ovat tukeneet uuden tiedonannon laatimista.

Komissio antoi 14.10.2015 EU-jäsenmaille tiedonannon "Kaikkien kauppa. Vastuullisempaa kauppa- ja investointipolitiikkaa". Kauppapoliittinen komitea keskustelee tiedonannosta, minkä ohella jäsenmaat laativat reaktioidensa pohjalta asiaa koskevat päätelmät. Tiedonannon antamisen jälkeen ensimmäinen keskustelu kauppapoliittisessa komiteassa käytiin 23.10.2015.

Neuvoston päätelmien ensimmäinen luonnos jaettiin jäsenmaille 26.10.2015. Tavoitteena on viimeistellä neuvoston päätelmät päällikkötason kauppapoliittisen komitean kokouksessa 13.11.2015. Päätelmät on tarkoitus hyväksyä 27.11. kokoontuvassa ministerineuvostossa.

Suomen kanta

Suomi tukee komission tiedonantoon "Kaikkien kauppa. Vastuullisempaa kauppa- ja investointipolitiikkaa" kirjattuja tavoitteita ja ehdotuksia.

Komission arviota maailmantalouden muutoksesta ja sen merkityksestä EU:lle voidaan pitää ajantasaisena, ja on tervetullutta, että komissio ottaa aiempaa selvemmin huomioon mm. arvoketjujen sekä viennin ja tuonnin linkittymisen toisiinsa. Komissio on myös pystynyt perustellusti nostamaan esiin keskeisiä uusia, ajankohtaisia kauppapolitiikan kysymyksiä, joihin EU:n tulee kauppapolitiikassa keskittyä. Vaikka komissio ei tiedonannossa kaikilta osin konkretisoi näkemyksiään, voidaan katsoa sen olevan ajantasainen katsaus Euroopan unionin kauppa- ja investointipolitiikkaan.

Komission ajatukset keskeisistä uusista ja nousevista aiheista, kuten palvelukaupan, digitaalisen talouden, asiantuntijoiden liikkuvuuteen liittyvien kysymysten ja globaalien arvoketjujen sekä tuonnin kuten myös PK-yrityssektorin paremmasta huomioimisesta ovat kannatettavia. Suomi pitää tervetulleena, että palvelukauppaan liittyvät kysymykset on nostettu keskeisesti esiin, ja suhtautuu positiivisesti komission lähestymistapaan liikkuvuudesta. Mm. sopimusmääräyksillä, ammattipätevyyksien tunnustamisella, tilapäisen oleskelun helpottamisella ja muilla politiikoilla voidaan edistää kauppaa. Tuemme myös näkemystä siitä, että PK-sektorin tarpeet tulee olla kauppapolitiikassa keskeisesti huomioituna.

Suomi katsoo komission esiin nostaman sääntely-yhteistyön tärkeäksi teemaksi. Myös komission lähtökohtaa valtioiden säätelyoikeuksien turvaamisesta Suomi pitää kannatettavana. Suomi tukee energiaan ja raaka-aineisiin, teollis- ja tekijänoikeuksiin sekä tullien toiminnan edellytysten parantamiseen liittyviä tavoitteita.

Suomi voi yhtyä komission perusteltuihin näkemyksiin vapaakauppasopimusten paremmasta toimeenpanosta, ja sen nostaminen kärkitavoitteiden joukkoon onkin kannatettavaa. Lisäksi mm. alkuperäsäännöissä olisi hyvä päästä yksinkertaisempiin, yhtenäisempiin ja hankintaketjut paremmin huomioiviin määräyksiin. Suomi voi suhtautua lähtökohtaisesti myönteisesti komission ajatuksiin siitä, kuinka varmistuttaisiin kauppakumppanien noudattavan tekemiään sitoumuksia. Markkinoillepääsykysymykset vaativat komission näkemyksen mukaan tiivistä yhteistyötä, mihin Suomi voi suhtautua myös myönteisesti. On hyvä, että komissio on nostanut elintarvikesektorin tässä esiin.

Suomi pitää avoimempaan kauppapolitiikkaan liittyviä komission ajatuksia paremmasta yhteistyöstä tervetulleina. Komission tavoitteet läpinäkyvyydestä ovat kunnianhimoisia, ja siltä osin on olennaista, että komissio keskeisesti huomioi EU-jäsenmaiden tiedonsaannin. Lähtökohdiltaan läpinäkyvyyden tulisi koskea myös EU:n mahdollisia neuvottelukumppaneita, niin että niiltä saadaan asianmukaisesti tietoa myös EU-jäsenmaille.

Suomi on tyytyväinen siihen, että arvoihin perustuvien linjausten, kauppasopimusten vaikutusten arvioinnin, kaupan ja kehityksen, kestävä kehityksen sekä korruptionvastaisuuden ja vastuullista yritystoimintaa koskevat teemat ovat saaneet aiempaa suuremman painoarvon, ja että niiden tarkastelussa on huomioitu kokonaisuuksien eri liittymäpinnat muihin kysymyksiin. Komission linjausta mm. kauppaa tukevan kehitysavun strategian uudistamisesta voidaan pitää hyvänä. Tiedonanto onkin näiltä osin keskeisesti ajan tasalla, vaikka komissio ei aina määrittelekään erillisiä konkreettisia toimenpiteitä, joita se tavoitteisiin pyrkimiseksi aikoo toteuttaa. Toisaalta Suomi katsoo, että esimerkiksi korruptionvastaisten teeman mahdollisesta mukaan ottamisesta olisi syytä keskustella jo kauppaneuvottelujen käynnistämistä pohdittaessa. Suomi lähtee myös siitä, että investointisuojaan liittyviä kysymyksiä olisi suotavaa tarkastella kulloinkin sopimuskohtaisesti.

Komissio pitää perustellusti Maailman kauppajärjestö WTO:ta edelleen keskeisimpänä foorumina kansainvälisen kaupan sääntöjen kehittämiseksi. Suomi suhtautuu myönteisesti myös siihen, että sektoraalisissa kysymyksissä ja neuvotteluissa voitaisiin edetä myös WTO:n piirissä rajallisemmalla osallistujajoukolla. Myös uusien aiheiden mukaan ottamiseen WTO-työhön Suomi suhtautuu myönteisesti.

Komissio ottaa huomioon keskeisesti myös useammanväliset ja kahdenväliset neuvotteluprosessit, joiden osalta komission näkemykset ajankohtaisista kauppaneuvotteluprosesseista ovat yleisesti relevantteja ja ajantasaisia. Suomi katsoo, että EU-jäsenmaiden keskeiset intressit tulee eri neuvotteluissa ottaa huomioon. Suomi katsoo, että komission näkemykset kahdenvälisen sopimusten mahdollisesta avaamisesta kolmansille maille ovat kunnianhimoisia, ja tältä osin sopimuksia olisi voitava arvioida kulloinkin tarkemmin mm. vaikutusten osalta, sekä huomioida, että kyseinen ratkaisu vaatisi myös sopimuskumppanin hyväksynnän.

Pääasiallinen sisältö

Komissio esitteli ensimmäisen kerran ajatuksia Euroopan unionin kauppastrategian uudistamiseksi 25.3.2015 pidetyssä epävirallisessa kauppaministerikokoonpanon ulkoasiainneuvostossa Riassa Latviassa. Tuolloin ajatukset EU:n kauppastrategian päivittämiseksi saivat jäsenmaissa laajaa kannatusta, ja keskeisenä pidettiin, että EU:n lähestymistapaa kauppapolitiikkaan päivitetään vastaamaan muuttunutta maailmaa. EU-jäsenmaat antoivatkin tuolloin tukensa EU:n kauppastrategian päivittämiselle, ja komissiolta odotettiin saatavan tuloksia syksyllä 2015.

Komission julkaisi 14.10.2015 tiedonannon nimellä ”Kaikkien kauppa. Vastuullisempaa kauppa- ja investointipolitiikkaa”. Tiedonanto on jaettu viiden pääotsakkeen alle ja sisältää sen eri osissa erilaisia komission visioita siitä, millaista kauppapolitiikkaa jatkossa noudatettaisiin.

Tiedonannon alussa komissio erittelee taustalla olevaa maailmantalouden muutosta ja miksi kauppa ja investoinnit ovat Euroopalle keskeisiä. Tämän jälkeen komissio käy läpi olennaisia uusia tai nousevia kauppaan liittyviä teemoja, jotka tulee saattaa keskeisiksi osiksi toimintaa. Tämän jälkeen komissio hahmottelee lyhyesti, millä tavalla jatkossa voitaisiin toimia. Sitten komissio tarkastelee perusteita, joille EU:n kauppa- ja investointipolitiikka pohjaa ja lopuksi käsittelee keskeisimmät kauppapoliittiset meneillään olevat ja potentiaaliset neuvotteluprosessit.

Maailmantalouden ja kaupan merkitys EU:lle

Komission mukaan maailmantalouden muutos on selvä. Sen perustana ovat kasvavassa määrin mm. globaalit arvoketjut, mutta myös esimerkiksi entistä enemmän palvelut ja siihenkin liittyen ihmisten ja tiedon liikkuminen. Komissio katsoo kaupan tukevan myös kehitysyhteistyötä ja uusia kestävän kehityksen tavoitteita, kuten vastahyväksyttyä ns. vuoteen 2030 ulottuvaa kestävän kehityksen ohjelmaa. Aiempaa laajempi yleisö on kiinnostunut kauppapolitiikasta ja sen seurauksista. Komission mukaan EU:n kauppapolitiikka onkin kaikille: kansalaisille, kuluttajille, työntekijöille, yrittäjille, kaikenkokoisille yrityksille ja myös kehitysmaiden köyhimmille. Kasvun ja työpaikkojen ohella sen on oltava vastuullista, täytettävä lupaukset ja oltava läpinäkyvä.

Komissio pitää kauppaa EU:lle elintärkeää, ja katsoo sen merkityksen edelleen kasvavan: vienti ylläpitää jo nyt yli 30 miljoonaa työpaikkaa EU:ssa. Myös pienelle ja keskisuurelle yrityssektorille kauppa on keskeistä: sen suora vienti vastaa kolmasosaa EU:n koko viennistä. Vientimahdollisuudet ovat ratkaisevia myös rakennemuutoksessa olevien tuotantosektoreiden tulevaisuudelle. Talouden avautuminen ja tuonti ovat myös tärkeitä, sillä komissio muistuttaa niiden levittävän innovaatioita Eurooppaan ja kasvattavan täälläkin tuottavuutta. Globaalien arvoketjujen kehittyminen kuvastaa tuonnin ja viennin keskinäisriippuvuutta. Myös investoinnit ovat Euroopalle välttämättömiä sillä ne luovat työpaikkoja, edistävät kilpailukykyyn parantumista ja kytkevät EU:n aiempaa tiiviimmin arvoketjuihin ja turvaa Euroopan asemaa niissä. Komission mukaan kunnianhimoinen kauppaneuvotteluagenda Maailman kauppajärjestö WTO:ssa ja kahdenvälisissä prosesseissa tukee EU:n menestystä. Kuitenkin kauppapolitiikan onnistumisen edellytyksenä myös EU:n sisäiset asiat tulee komission mukaan saada kuntoon.

Tehokas kauppapolitiikka

Komission mukaan talouden arvoketjut vaativat kokonaisvaltaista kauppapolitiikkaa, jolla taas vahvistetaan EU:n asemaa. Tämä vaatii paitsi tasapuolista toimintaympäristöä, mutta myös useiden eri osa-alueiden edistämistä. Komissio nostaakin tiedonannossa esiin keskeisiä uusia tai nousevia temaattisia osa-alueita, joihin EU:n tulee keskittyä.

Komissio katsoo palvelukaupan ja siihen liittyvien kysymysten olevan EU:lle keskeisiä, palveluiden vastatessa jo noin 70% EU:n bruttokansantuotteesta. Niiden merkitys myös edelleen kasvaa, kun palvelujen rooli kv. kaupankäynnissä kasvaa. Komission mukaan markkinoillepääsyä tuleekin palvelujen osalta edistää, mihin kuuluvat mm. niin ihmisten liikkuvuuteen liittyvät kysymykset kuin myös digitaaliseen kauppaan ja tietovirtoihin liittyvät edellytykset. Toisaalta palvelukaupan helpottaminen vaatii myös investointiympäristön avoimuutta, sillä EU:n ulkopuolelle suunnatusta investoinneista jo yli puolet liittyy palveluihin. Komissio nostaakin keskeiseksi edistää myös palveluihin liittyviä neuvotteluprosesseja, joita ovat mm. palvelukauppasopimusneuvottelut (TiSA, Trade in Services Agreement), ympäristötuotesopimusneuvottelut (EGA, Environment Goods Agreement), mutta myös WTO:n Dohan kierros ja sen saattaminen päätökseen. Komission haluaa tässä kohtaa kuitenkin korostaa, ettei edellä mainituissa prosesseissa puututtaisi jäsenmaiden oikeuteen pitää kiinni julkisista palveluista.

Komissio haluaa edistää myös digitaalista kauppaa, ja purkaa siihen liittyviä esteitä. Tähän työhön liittyvät mm. sääntely-yhteistyö, standardien tunnustaminen ja niihin liittyvä harmonisointityö. Komissio katsoo, että EU:n sisällä näihin kysymyksiin vastataan digitaalisten sisämarkkinoiden strategialla, mutta ulospäin mm. sekä eri vapaakauppaneuvotteluissa että osaltaan palvelukauppasopimuksessa. Komission mukaan keskeinen tavoite on edistää sähköisen kaupan ja rajat ylittävien tietovirtojen sääntöjä, kunnioittaen EU:n tietosuojamääräyksiä. Myös tältä osin komission näkemyksiä voidaan pitää ajantasaisina, ottaen huomioon EU:n oman digitaalisten sisämarkkinoiden strategian piirissä tehtävän työn.

Komissio haluaa tukea ammattitaitoisen työvoiman tilapäistä liikkuvuutta, joka on sen mukaan olennaista useilla eri sektoreilla. Helpompi liikkuvuus edistäisi vientiä ja yritystoimintaa ja paikkaisi osaamisvajeita. Komission mukaan liikkuvuutta voitaisiinkin edistää mm. kauppasopimukseen otettavilla määräyksillä ja etsimällä eri politiikkojen yhteisvaikutusta: esimerkiksi vaihto- ja koulutusohjelmien tukeminen, ammattipätevyysien tunnustaminen sekä tilapäisen oleskelun helpottaminen mm. viisumikysymyksissä edistäisivät kaupankäyntiä.

Tiedonannossa komissio esittää tavoitteeksi myös vahvistaa kv. sääntely-yhteistyötä mm. eri kahdenvälisissä prosesseissa sekä kansainvälisissä elimissä tehtävässä yhteistyössä. Komissio muistuttaa, kuinka toisistaan poikkeavat sääntely-ympäristöt ja -vaatimukset paitsi lisäävät kustannuksia, mutta voivat olla myös käytännössä toteutettavaa kauppaprotektionismia. Keskeisten kumppanien kanssa saavutettava edistyminen voisi edelleen edistää myös kv. elinten työtä. Komission mukaan sääntely-yhteistyöllä ei kuitenkaan saisi rajoittaa hallitusten oikeutta legitiimeihin yhteiskuntapoliittisiin tavoitteisiin.

Komissio haluaa edistää myös tullien toimintaa. Tärkeää on varmistaa paitsi tullien kyky edistää tavaroiden tehokasta ja sujuvaa liikkuvuutta, mutta myös varmistaa niiden edellytykset riskienhallintaan. Kaupanhellottamissopimukseen liittyvien sääntöjen toimeenpano olisi myös tärkeää.

EU:lle on kriittisen tärkeää toimeenpantavan energiaunioninkin myötä varmistaa pääsy raaka-aineisiin ja energiaan ja niihin liittyvien yhteisten kv. kaupan sääntöjen edistäminen, kuten syrjimättömyys ja tasapuolisuus. Tämä ei saa kuitenkaan komission mukaan saastaa ympäristönsuojelua tai ilmastonmuutoksen vastaista työtä. Komission pyrkimyksenä onkin, että energiasta ja raaka-aineista saataisiin sovittua eri kauppasopimuksiin oma lukunsa.

Kansainvälisessä arvoketjuihin perustuvassa taloudessa myös innovaatioiden suojaaminen on keskeistä. Komissio haluaakin varmistaa teollis- ja tekijänoikeuksien suojan sekä myös niiden tehokkaan täytäntöönpanon. Tähän liittyen komissio katsoo tärkeäksi kuitenkin myös edistää EU:n globaalia terveysohjelmaa ja tukea sitä myötä mm. kehitysmaiden lääkkeiden saatavuutta.

Tiedonannossa komissio nostaa edellisten temaattisten uusien ja nousevien kysymysten ohella keskeiseksi tehokkaan kaupapolitiikan osaksi myös kauppasopimusten paremman toimeenpanon. Komissio katsoo tässä yhteydessä sopimusten toimeenpanosta raportoinnin ohella roolikseen vaikuttaa mm. alkuperäsääntöjä koskeviin sopimuksiin, tiedonjakamiseen, tullien välisen yhteistyön edistämiseen ja tullimenettelyjen virtaviivaistamiseen. Jäsenmaiden rooli on komission mukaan keskeinen mm. viennin ja investointien edistämässä ja tullisäädösten toimeenpanossa.

Komissio pitää edelleen tärkeänä varmistaa, että kauppakumppanit noudattavat tekemiään sitoumuksia. Tässä komission mukaan voidaan tarvittaessa käyttää riitojenratkaisumenettelyjä ja kaupan suojatoimia sekä puuttua tullien ulkopuolisiin kaupanesteisiin. Tältä osin komission aikomus on arvioida kaupansuojakeinojen tehokkuutta. Toisaalta esimerkiksi maatalous- ja elintarvikesektori tarvitsee komission mukaan tukea. Markkinoillepääsykysymykset vaativat komission näkemyksen mukaan yleisesti komission, jäsenmaiden ja EU:n elinkeinoelämän tiivistä yhteistyötä. Komissio visioi samassa asiayhteydessä myös laadittavaksi koordinoitumpaa lähestymistapaa ”talousdiplomatiassa” EU:n etujen turvaamiseksi.

Tiedonannossa komissio nostaa esiin sen, että se haluaa tukea PK-yrityssektorin asemaa mm. sisällyttämällä niitä koskevia määräyksiä kaikkiin neuvotteluprosesseihin, huomioimalla sopimuksissa PK-sektorin erityistarpeet, seuraamalla niiden kohtaamia kaupan esteitä sekä tekemällä PK-yritysten kanssa tiiviimpää yhteistyötä. Käytännön esimerkkinä komissio mainitsee PK-sektorille suunnatut verkkosivustot.

Komissio nostaa tiedonannossa esiin tarpeet EU-maiden työntekijöiden tukemiseen globaalien talouden muutoksiin sopeutumisessa. Komission mukaan muutoksenhallinta on keskeistä muutosten mahdollisiin negatiivisiin seurauksiin puuttumiseksi ja globalisaation positiivisten tulosten tasapuoliseksi jakamiseksi. Komissio katsoo tältä osin toteuttavansa strategiaa työpaikkojen ja kasvun luomiseksi: yksi keskeinen keino tässä on koulutuspolitiikka, joka tukee työntekijöiden osaamisen kehittymistä. Toisaalta komissio nostaa tukimuotoina esiin myös EU:n rakenne- ja investointirahastot sekä EU:n globalisaatiorahaston (European Globalisation Adjustment Fund, EGF), jonka toiminnan tehokkuutta se aikoo arvioida ja parantaa. Komission tarkoitus on myös parantaa konsultaatiota eri tahojen kanssa.

Kauppapolitiikan avoimemmat lähtökohdat

Tiedonannossa komissio tunnustaa sen, kuinka kauppapolitiikka on joutunut aiempaa laajemman keskustelun ja myös debatin kohteeksi. Esimerkkeinä tällaisista aiheista komissio nostaa esiin mm. keskustelut sääntelykysymyksistä sekä investointisuojusta suhteessa valtioiden sääntelyoikeuksiin, mutta toisaalta myös mm. julkisen keskustelun sosiaalisista ja ympäristökysymyksistä. Komission mukaan keskustelun eri asiakysymyksistä on perustuttava faktoihin, ja politiikan on oltava läpinäkyvää. Samaan aikaan komissio toteaa, että EU:n on pyrittävä edistämään omia arvojaan, ja samalla muistettava kestävään kehitykseen, kuluttajansuojaan, vastuullisuuteen ym. vastaavankaltaisiin aiheisiin liittyvät kysymykset.

Komissio lähtee tiedonannossa siitä, että se aikoo jatkossa olla aiempaa läheisemmässä yhteistyössä Euroopan parlamentin ja kansalaisyhteiskunnan kanssa, sekä saada myös jäsenmaat paremmin mukaan toimintaan kauppapolitiikan hyväksi. Komission mukaan Euroopan parlamentti on keskeinen toimija eri neuvottelujen kaikissa vaiheissa, minkä ohella komissio aikoo lisäksi syventää keskustelua kansalaisyhteiskunnan kanssa. Komission mukaan sen jäsenet tulevat vierailemaan säännöllisesti jäsenmaissa ja näiden parlamenteissa. Komission mukaan myös jäsenmaiden hallitusten tulisi olla aiempaa proaktiivisempia kauppaan liittyvissä keskusteluissa.

Komissio tavoittelee jatkavansa myös aiempaa suurempaa avoimuutta politiikkalinjausten kanssa, ja pitää läpinäkyvyyttä perustavanlaatuisena edellytyksenä paremmalle sääntelylle. Läpinäkyvyyden tulisi koskea kaikkia eri vaiheita tavoitteiden asettamisesta kauppaneuvottelujen jälkeiseen aikaan. Jokaiselle keskeiselle aloitteelle tulisi komission mukaan jatkossa tehdä myös vaikutusten arviointi. Läpinäkyvyyden osalta komissio nostaa mahdolliseksi pyytää jatkossa neuvotteluohjeiden julkaisemista. Sen ohella komissio näkee läpinäkyvyyttä tukeväksi sen, että eri neuvottelujen kuluessa aiempaa laajemmin julkaistaisiin EU:n tekemiä tekstiesityksiä, tai että neuvottelujen päätyttyä sopimus voitaisiin julkaista jo ennen sen juridisen viimeistelyn päättymistä.

Komissio katsoo, että myös kaupansuojatoimissa voidaan lisätä avoimuutta, ja se pyrkii parantamaan toisaalta eri osapuolten pääsyä asiakirjoihin sekä laajentamaan yleisölle annettavaa materiaalia. Komissio aikoo lisäksi selvittää, millä tapaa polkumyynti- ja tukiaistenvastaisiin tapauksiin liittyviä asiakirjoja voisi olla eri osapuolten paremmin saatavilla.

Kauppapolitiikan perustuminen arvoihin

Komission mukaan kauppapolitiikan perustalla täytyy olla eurooppalaiset arvot ja niiden toteutuminen, jotta sen lähtökohdat ovat perustellusti hyväksyttävissä. Komissio pitää tärkeänä, että kuluttajat voivat paitsi luottaa hankkimiinsa tuotteisiin, mutta samaan aikaan myös tietävät mitä ovat ostamassa. Komissio katsoo, että EU:n sisämarkkinoilla säännöt jo takaavat tämän, mutta sama ei toteudu kaikkialla eri yhteyksissä. EU:n tuleekin vastata kuluttajien huoliin

vahvistamalla mm. yritysten yhteiskuntavastuualoitteita sekä huolellisuusperiaatetta tuotantoketjuissa. Myös jäsenmaiden on kannettava vastuuta sääntöjen noudattamisesta, vaikka kyse olisi vaikkapa tuontituotteista. Komissio lähtee myös siitä, että sääntely-yhteistyöllä voidaan parantaa standardeja. Komissio pitää keskeisenä sitä, ettei kauppasopimuksilla heikennetä EU:n kuluttaja-, ympäristön-, sosiaalista taikka työvoiman suojaa, taikka rajoiteta EU:n tai jäsenmaiden mahdollisuuksia toimenpiteisiin legitiimien yhteiskuntapoliittisten toimien tekemiseksi. Komissio pyrkii parantamaan yhteistyötä kuluttajajärjestöjen ja muiden relevanttien tahojen kanssa näiden tarpeiden varmistamiseksi, sekä lisätä vaikutusarviointeja.

Tiedonannossa komissio toteaa, että pyrkii edistämään uutta lähestymistapaa investointeihin, koska investointisuojaan liittynyt keskustelu on johtanut tarpeeseen tarkastella uudistusten tarvetta. Komission tavoite on aluksi sisällyttää kahdenvälisiin sopimuksiin määräyksiä mm. valtion sääntelyoikeuden tunnustamisesta, sekä pyrkiä edistämään siirtymistä kohti investointioikeusistuiheen perustuvaa järjestelmää. Komissio toivoo voivansa saada laajempaa kv. kannatusta pysyväälle kv. investointituomioistumelle, ja edelleen pidemmällä aikavälillä tukea investointisääntöjen sisällyttämiseksi WTO:hon.

Komissio pyrkii tiedonannon perusteella edistämään niin kestäväää kehitystä, ihmisoikeuksia kuin hyvää hallintoakin. Komission mukaan kauppa- ja investointipoliitiikan tulee olla näiden kanssa yhteensopivia. Komissio katsoo EU:n olevan tällaisessa työssä globaalisti johtavassa roolissa, ja katsoo kauppapolitiikan voivan tukea vuoteen 2030 ulottuvaa kestävään kehityksen agenda.

Komission mukaan EU käyttää kauppaa ja investointeja tukemaan kehitysmaissa sellaista kasvua, joka ottaa kaikki huomioon. Komissio aikoo tehdä vuoteen 2018 mennessä EU:n käyttämää tullietuusjärjestelmää (Generalized System of Preferences, GSP) koskevan väliarvioinnin, sekä aikoo myös päivittää vuodelta 2007 olevan EU:n kauppaa tukevan avun (Aid for Trade) strategian. Tämä on tärkeää, jotta kehitysmaat voidaan paremmin tukea kauppasopimusten tarjoamien mahdollisuuksien tehokkaampaan hyödyntämiseen.

Komission pyrkimyksenä on eri neuvottelujen yhteydessä sääntely-yhteistyötä koskevissa kohdissa esittää avauksia laajemman kv. yhteistyön kehittämiseksi, jotta saataisiin aikaan erityisesti kehitysmaat koskevia hyötyjä. Komissio tavoittelee lisäksi sitä, että arvioitaisiin eri kauppasopimusten vaikutuksia vähiten kehittyviin maihin, ml. niille koituvien haittojen ehkäisemiseksi. Komission mukaan EU myös edelleen tukee Maailman kauppajärjestö WTO:ssa käytävällä Dohan kauppaneuvottelukierroksella tukea vähiten kehittyneitä maita koskeville ratkaisuille.

Komission näkemysten mukaan yksi keskeinen osa-alue on myös kestävään kehityksen edistäminen. Komissio noteeraa tässä yhteydessä niin EU:n käyttämän tullietuusjärjestelmän (GSP+), ympäristötuoteneuvottelut, vapaakauppasopimukset kestävään kehityksen lukuineen kuin kehitysyhteistyönkin. Komissio tavoittelee sitä, että kestävään kehityksen luku saataisiin kaikkiin kauppasopimuksiin ja että teema yleisestikin huomioitaisiin sopimusten kaikilla osa-alueilla. Lisäksi komissio aikoo keskittyä kauppasopimusten kestävään kehityksen ulottuvuuden toimeenpanoon yhteistyössä eri tahojen kanssa, priorisoida työelämän sääntöjen ydinperiaatteiden toimeenpanoa eri maissa, tukea luonnonvarojen kestäväää käyttöä (ml. luonnon monimuotoisuus, metsä- ja kalatalous), pyrkiä hillitsemään ilmastonmuutosta sekä pyrkiä linkittämään kauppapoliittiset instrumentit aiempaa paremmin työelämän oikeuksiin ja ympäristönsuojeluun.

Komissio haluaa aiempaa voimakkaammin myös varmistaa yritysten toimitus- ja hankintaketjujen vastuullisen hoidon, tukemalla siltä osin YK:n tätä koskevien periaatteiden noudattamista, edistää vastuullista suhtautumista konfliktimineraaleihin ja laittomiin hakuksiin, parantaa arvoketjujen läpinäkyvyyttä ja hyvää toimintatapaa sekä arvioida mahdollisia uusia alakohtaisia tai maantieteellisiä aloitteita hankintaketjujen vastuullisuuden edistämiseksi. Erikseen komissio mainitsee vielä vaatetussektorin työolojen parantamisen. Yritysvastuukysymyksiä käsitellään tiedonannossa yleisesti aiempaa laajemmin ja sen monimutkaiset liittymäpinnat ja vastuukysymykset huomioiden.

Edellisten ohella komissio haluaa edistää reilun ja eettisen kaupankäynnin mekanismeja, käyttäen hyväkseen kauppasopimusten toimeenpanomekanismeja ja muita järjestelmiä, kuten EU:n luomutuotantojärjestelmää. Komissio aikoo käsitellä reilun kaupan kysymyksiä systemaattisesti mm. myös jo edellä mainitussa EU:n Aid for Trade -strategian arvioinnissa sekä tukemalla kansainvälisissä yhteyksissä tehtävää työtä esim. International Trade Centerissä. Komission tavoitteisiin kuuluu lisäksi edistää EU:ssa tietoisuutta reilusta ja eettisestä kaupasta.

Arvoihin liittyvänä osa-alueena komissio haluaa myös edistää ja puolustaa ihmisoikeuksia. Tiedonannossa komissio nostaa esiin kaupan merkityksen tähän liittyvänä työkaluna, mm. eri sopimusten ihmisoikeuksia ja niiden kunnioittamista koskevien määräysten ja EU:n käyttämän GSP+ -ohjelman ansiosta: näillä voidaan edistää ihmisoikeuksien toteutumista. Komissio aikoo myös varmistaa, että vuosien 2015-18 ihmisoikeuksien toimintaohjelman kauppaa ja investointeja koskevat määräykset pannaan toimeen, sekä aikoo vahvistaa vuoropuhelua mm. GSP-kumppanimaiden kanssa. Komission mukaan myös näiden saamien etuuksien peruuttaminen on vakavimmissa tapauksissa mahdollista. Komissio haluaa lisäksi tukea pahimmanlaatuisen lapsityövoiman käytön ja vankien pakkotyön kitkemistä sekä arvioida kauppapolitiikan vaikutuksia ihmisoikeuksiin. Komissio aikoo myös esittää vientivalvontapolitiikan uudistamista.

Viimeisenä arvoihin liittyvänä kokonaisuutena komissio nostaa tiedonannossa esiin korruptionvastaisen työn ja hyvän hallintotavan edistämisen. Komissio katsoo tärkeäksi vastustaa korruptiota ja edistää hyvää hallintoa, mm. valvomalla kehitystä kolmansissa maissa ja edistämällä konsultaatioita niiden kanssa. Lisäksi komissio nostaa esiin sen, että tulevien kauppasopimusten osalta voitaisiin neuvotella korruption vastaisista määräyksistä.

Ajankohtainen kauppaneuvottelujen agenda

Tiedonannon viimeisenä osana, edeltävien taustoittavien, perustelevien ja ajankohtaisia ja nousevia keskeisiä temaattisia osa-alueita läpikäyneiden kappaleiden jälkeen komissio antaa katsauksensa keskeisiin ajankohtaisiin ja tuleviin kauppaneuvotteluagendan kysymyksiin.

Komissio ottaa ensimmäiseksi esiin Maailman kauppajärjestö WTO:n ja sen, kuinka komission tavoitteena on saada monenvälinen kauppajärjestelmän taas virkoamaan. WTO:n tulisi säilyä EU:n kauppapolitiikan kulmakivenä. Komissio katsoo, että WTO:n jo hyvin pitkään kesken ollut Dohan kauppaneuvottelukierros tulee saada päätökseen. WTO:n on komission mukaan edelleen voitava pysyä keskeisenä globaalin kaupan sääntöjen kehittäjänä ja toimeenpanijana. Tuloksiin on pyrittävä aiempaa fokusoidummin tavoittein. Komissio myös katsoo, että tilanteen niin vaatiessa on annettava mahdollisuus WTO:ssakin sille, että vain osa sen jäsenistä voisi neuvotella keskenään eri asiakysymyksissä etenemisestä. Tuolloin olisi luonnollisesti pidettävä avoinna mahdollisuus sille, että muutkin maat voisivat liittyä kyseisiin prosesseihin. Tällöin neuvottelut pysyisivät WTO:n piirissä, eivätkä muodostuisi WTO:sta irrallisiksi useammanvälisiksi prosesseiksi. Komissio myös katsoo, että kaikkien WTO-jäsenten olisi tunnustettava, että järjestön ongelmat ovat johtuneet kyvyttömyydestä kompromisseihin. Muutokset on myönnettävä, kuten esimerkiksi kehitysmaiden ja nousevien talouksien aseman huomioiminen.

Komission mukaan myös kahdenvälisen sopimusten tulee tukea sitä, että WTO voisi palata kv. kaupasta käytävien neuvottelujen keskiöön. Komissio uskoo, että kahdenvälisistä ratkaisuista voisikin löytää malleja WTO:lle. Niin ikään komissio pitää mahdollisena harkita sitä, että kahdenvälisiä sopimuksia voitaisiin avata kolmansille maille jos nämä haluaisivat niihin mukaan. Edellisten ohella komissio nostaa esiin eri sopimusten yhteentoimivuuden helpottamisen ns. alkuperäkumulaatiolla. Tavallisesti tuotteet voidaan hyväksyä vapaakauppasopimuksen mukaiseen tullittomaan pääsyyn EU:n markkinoille vain, jos tietty prosenttiosuus niiden arvosta on peräisin kumppanimaasta tai tietyt tuotantoprosessien keskeiset vaiheet tapahtuvat kumppanimaassa. Jos alkuperä voitaisiin kumuloida, tuotantopanoksia voidaan hankkia tietyistä muista maista, joilla myös on kauppasopimus EU:n kanssa, ja niihin voitaisiin tuolloin edelleen soveltaa tullitonta pääsyä markkinoille.

Komissio katsoo monen- ja useammanvälisen neuvottelukehityksen rinnalla myös EU:n ja kolmansien maiden kahdenväliset neuvotteluprosessit keskeisiksi keinoiksi edistää kauppasuhteita, työpaikkojen ja kasvun syntymistä ja vastavuoroisuutta. Komissio ottaakin tiedonannossa esiin keskeisimmät nykyiset ja odotettavissa olevat neuvotteluprosessit.

Komissio katsoo Yhdysvaltain kanssa käytävät TTIP-neuvottelut kunnianhimoisimmiksi EU:n koskaan käymiksi neuvotteluprosesseiksi. Komissio keskeisenä tavoitteena onkin pohjoisamerikkalaisten kanssa käytävissä neuvotteluissa toisaalta saada aikaan kunnianhimoinen TTIP-sopimus Yhdysvaltain kanssa, mutta toisaalta myös saada Kanadan kanssa tehty CETA-sopimus EU:n neuvoston ja parlamentin käsittelyyn vuonna 2016.

Komissio pitää myös Aasian-Tyynenmeren aluetta koko EU:lle hyvin keskeisenä. Prioriteettina komissio nostaa esiin Japanin kanssa käytävien vapaakauppaneuvottelujen päättämisen. Kiinan kanssa komissio katsoo prioriteetiksi käytävien investointisopimusneuvottelujen päättämisen. Kiinan kanssa käytävät investointineuvottelut taas voisivat komission arvion mukaan mahdollistaa sen, että edellytykset vastaaville neuvotteluille Hongkongin ja Taiwanin kanssa voitaisiin selvittää. Toisaalta komissio tiedonannossa noteeraa sen, että Kiina on keskeinen neuvotteluosapuoli myös useissa monenvälisissä prosesseissa. Tiedonannon mukaan komissio aikoo pyytää mandaattia avata vapaakauppaneuvottelut Australian ja Uuden-Seelannin kanssa, sekä pyrkii jatkamaan keskeytyneitä neuvotteluja Kaakkois-Aasian maiden yhteistyöjärjestö ASEAN:in (Association of Southeast Asian Nations) kanssa. Komissio aikoo myös selvittää edellytyksiä investointineuvottelujen aloittamiseen Etelä-Korean kanssa, liittyen jo olemassa olevan EU:n ja Korean välisen vapaakauppasopimuksen mahdolliseen muuttamiseen.

Afrikan maiden kanssa komissio pitää keskeisenä mm. varmistaa neuvottelujen talouskumppanuussopimusten (Economic Partnership Agreement, EPA) toimeenpanon, tukea Afrikan alueen integraatiota ja maiden kaupallisten valmiuksien kehittämistä mm. Aid for Trade -avun myötä sekä syventää halukkaiden afrikkalaisten kumppanien kanssa kaupallisia suhteita edelleen. Lisäksi komissio pyrkii nostamaan Afrikan unionin tai alueellisten yhteisöjen kanssa keskusteluun mm. investoinnit ja niiden periaatteet.

Latinalaisen Amerikan ja Karibian alueen maiden kanssa on komission mukaan päätavoitteina jatkaa pysähtyneisyyden tilassa olleita kauppaneuvotteluja viiden eteläamerikkalaisen maan (Argentiina, Brasilia, Paraguay, Uruguay ja Venezuela) muodostaman Mercosur-yhteisön kanssa sekä pyrkii käynnistämään jo olemassa olevien kauppasopimusten modernisointi Meksikon ja Chilen kanssa. Komission mielestä voidaan harkita myös investointisopimuksia sellaisten latinalaisen Amerikan maiden kanssa, joissa EU-mailla on merkittäviä investointeja.

EU:n lähialueilta komissio nostaa keskeisimpinä prosesseina esiin Turkin kanssa aloitettava tulliliiton uudistaminen, Moldovan, Georgian ja Ukrainan kanssa solmittujen vapaakauppasopimusten tehokkaan toimeenpanon, Marokon ja Tunisian kanssa käytävien kauppaneuvottelujen saattaminen päätökseen sekä Välimeren alueen alkuperäsääntöjä koskevien säädösten modernisoinnin.

EU:n oikeuden mukainen oikeusperusta/päätöksentekomenettely

-

Käsittely Euroopan parlamentissa

-

Kansallinen valmistelu

EU2-jaoston kokous 23.10.2015. EU2-jaoston kirjallinen menettely 4.-6.11.2015.

Eduskuntakäsittely

-

Kansallinen lainsäädäntö, ml. Ahvenanmaan asema

-

Taloudelliset vaikutukset

-

Muut asian käsittelyyn vaikuttavat tekijät

-

Asiakirjat

COM(2015) 497 final

Laatijan ja muiden käsittelijöiden yhteystiedotYksikönpäällikkö Jukka Pesola, jukka.pesola@formin.fi, 0295 351 029Yksikönpäällikkö Marjut Akola, marjut.akola@formin.fi, 0295 351 105Ulkoasiainsihteri Erkki Seppänen, UM, erkki.seppanen@formin.fi, 0295 351 565**EUTORI-tunnus****Liitteet****Viite**

Asiasanat Hoitaa	kauppapolitiikka, WTO UM
Tiedoksi	EUE, LVM, MMM, OKM, OM, STM, TEM, TPK, TULLI, VM, VNK, YM
